ચંદ્ર-મણિ.

નાટકના ગાયનો.

'ધી સુરત આર્યવિજય નાટક મંડળીને માટે

રચનાર.

માસ્તર જેઠાલાલ શીવદાસ જામનગરવાળા

સને ૧૮૬૭ ના ૨૫મા આકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર
કરાવ્યાછે અને શરવેહક કંપનીએસ્વાધીન રાખ્યાછે

સુરત

'ધી રાઈઝીંગ સ્ટાર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમા ગંગારામ
આત્મારામ પંડીતે છાપ્યા

સંવત ૧૯૫૧ સને ૧૮૯૫

કીમત ૦-૨-૦

પાત્રોનાં નામ

[illegible]સિંહ — રત્નપુરીનો રાજા

[illegible] — તેની બીજીવારની સ્ત્રી

[illegible] — તેના આગલા ઘરની છોકરી

[illegible] — તેનો પ્રધાન

[illegible] — તેનો સેનાપતિ

[illegible] — તેનો નાનો ભાઈ

[illegible] — જસવંતનો મિત્ર

[illegible] — [illegible]નાસાહેબની સ્ત્રી

[illegible] — એ કુમારના [illegible]માં

[illegible] — [illegible]નો પુત્ર મણિનો પ્રેમપાત્ર

[illegible] — એક [illegible]

[illegible] — [illegible] દુર્ગનો રાજકુમાર

[illegible] — [illegible] ના [illegible]

[illegible] } — [illegible]

[illegible] — [illegible]ની [illegible]

[illegible] નગરના નાગરિકો, રાક્ષસો, સિપાઈઓ, વિદૂષક, [illegible]

નાટકનો ટુંક સાર.

અંક ૧ લો

[illegible]નપુરના રાજા કુમીરસિં[illegible]ના રાણી [illegible] [illegible] તેઓ કુવરતી નામની આ [illegible], તે [illegible] [illegible] [illegible] બુદ્ધિની [illegible] [illegible] [illegible] હતા તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અને [illegible] [illegible] નહિ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], કે જેનુ નામ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] થી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પોતાના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સુદ્ધિના સર્વે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ની સ્થિતિ [illegible] [illegible] અવસ્થામાં આવી ગઇ, [illegible] [illegible] [illegible] કુમીરસિંહને [illegible] [illegible] જસવંતસિંહ [illegible] [illegible] [illegible] તેથી તેણે પોતાના મિત્ર [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પોતાના [illegible] [illegible] [illegible] કહ્યું, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છતાં પણ પોતાના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પત્ર [illegible] [illegible] આપવાનો [illegible] નિશ્ચય કર્યો, અને પત્ર [illegible], આ પત્ર કુમીરસિંહને [illegible] હાથ નહિ પડતા [illegible] હાથમાં આવ્યો [illegible] [illegible] તેણીના મનમાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] વિચાર આવ્યો કારણકે તે પત્રમાં [illegible] [illegible] [illegible] એક [illegible] [illegible] ખડકી હતી અને ફુલવતીના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] રાખી નહોતી વળી [illegible] [illegible] પ્રભાવતીને [illegible] ફુલવતીની માલણ નામે વ્હાલી, ફુલ લઇ આપવા ગઇ હતી, પરંતુ તે ફુલો પ્રભાવતિએ નહિ સ્વિકારતા ફુલવતી વિષે કેટલાંક એક કુવચનો કહ્યા અને તેણીને કાઢી મુકી આ હકીકત [illegible] વ્હાલીએ આવીને ફુલવંતી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]સિંહ, કે જે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] હતો, તેને મારવાની [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]

નાંખી તેની કોરા કાગળ ઉપર સહી બાંધી, અને તે કાગળમ જસવતસિંહે મહાકાળીને મદીરે જવુ એવો હુકમ લખી, તેને તે કાગળ પહોચાડયો અને પાછળથી તેને મારી નાખવાને છુપી રીતે મારાઓ મોકલ્યા જસવતસિંહે પોતાના શ્રેષ્ઠ મત્રી સહી જોય હુકમ ખરેમાની મહાકાળીને મદીર ગયો, કુન્દનસિંહના આગના ધરની સ્ત્રી મણિએ, પોતાના લગ્ન તે જયના રોના પતિ ગુણયુક્તના પુત્ર ચદ્ર સાથેજ જોડ નિશ્ચય કર્યો હતો કારણકે તેણી તેના ગુણ ચાતુરી, ચલાકી પરમોહીત થઇ હતી આ કારણને લીધે તેમજ પોતે તેની માનકી માછે, તે કારણને લીધે, કુનવતી તેણીને બહુજ દુખ દેતી હતી દુર્બુદ્ધિપાળ કુન-વતીના પક્ષનો હોવાથી ગમે તેમ અમન ચનાની પોતાનુ પેટ ભરતો હતો, અને આ રાજ મારણોથી નગરપુરીની દુર્દશા થઇ હતી

અંક બીજો

કુલીંદસિંહ કચેરી ભરી બેઠેલોછે, પ્રસગોપાત વાતચીત થાયછે એટલામા એક પેહેરેગીરે આવી ખબર આપ્યા કે દાદુભા (જે એક ખુનાર વગીયો હતો અને મુળથી કુલીંદસિંહનો શત્રુ હતો અને જેને એક વાર ચદ્રે પકડેલો હતો) બીજી વાર કેદખાનુ તોડી નાસી ગયોછે આ વાત સાભળતા કુલીંદસિંહે સેનાપતિને હુકમ કર્યો કે હવે તેને પકડવા કોણ જશે? છેવટ એમ ઠરાવ થયો કે પહેલી વાર પણ તેને ચદ્રેજ પકડયો હતો, અને આ વખત પણ તેને પકડવા ચદ્રનેજ મોકલવા મણિ રાતદિ-વસ ચંદ્રની જય પ્રાર્થના કર્યા કરેછે, તે આ વાત સાભળી ઘણી ચિ-તાતુર થઇ પરતુ તેની દાસીએ તેણીને ચદ્રની છબી આપી શાત કરી આવી રીતે મણિનો પ્રેમ ચદ્ર ઉપર દીવસે દીવસે ગાઢ થતો ગયો. કુનવતીનો વિચાર, મણિના લગ્ન વિજય પુરીના રાજકુમાર પહાડસિંહ સાથે, કરવાનો હતો. તેથી તેણીએ મણિને બોલાવીને પુછ્યુ, પરતુ તેણીએ તેમા નાખુશી બતાવી, તેથી તેના મનમા કાંઇ જુદા વિચારછે એમ કુનવતીએ અનુ

ભાન કર્યું અને તે વિચાર શું છે તે જાણવા શારૂ તે (કુનવંતી) તેણીને મ્હેને ગઇ, અને તેણીની પ્રીતીનો ચંદ ઉપર ઘણીજ એ વાત જાણી લાવી અને ઘણીજ કંગાતુર થઇ, અને ગમે તેમ કરીને પણ ચંદની સાથે તેણીના લગ્ન થાય તો સારૂ નહિ, એવી યુક્તિ શોધવી એવો નિશ્ચય કર્યો પછી કુનીદસિંહને મણિનો પ્યાર ચંદ્ર ઉપર ઘણોછે એ વિષેની હકીકત સરવે કહી, અને પોતની ઉદાસી મટાવી કુનીદસિંહ પણ તેણીને દલગીર ન કરવા, ચંદને [illegible] વાનું કહ્યું અને મણિને તેના મામાને ઘેર મોકલી [illegible] સવે થાય એવી ગોઠવણ કરવાનું ઠર્યું, આથી કુનવંતી ઘણીજ ખુશી થઇ અને પોતાનુ ધારેલ મોટું છે એમ મનમાં સમજવા લાગી પેલા દાદુભા કેદમાંથી નાસી જઇ, જંગલમાં પોતે કેદમાંથી છુટ્યો તે સારૂ થયું એ વિચાર કરતો હતો, તેટલામાં, મારાઓ કે જેઓ જસવંતસિંહને મારવા જતા હતા, તેઓને તેણે જોયા તે પોતે ત્યાં સંતાઇ રહ્યો અને કુનવંતી અને દુર્બુધિના કહેવાથી તે મારાઓ જસવંતસિંહને મહાકાળીને મંદીર મારવા જતા હતા તે તમેની સઘળી બીના જાણી લીધી. આ વાત જાણી લીધા પછી તેણે (દાદુભાએ) કુનીદસિંહને જઇ આ વાત જાહેર કરવાનું મનમાં ધાર્યું, પરંતુ તે જાહેર કરતાં પોતજ કદાચ પકડાઇ જાય એ ધાસ્તીથી કુનીદસિંહ પાસે નહિ જતા ત્યાંના રાજના બારોટ પાસે તે ગયો, અને મારાઓની છુપી ગોઠવણની વાત તેની પાસે જાહેર કરી બારોટે દાદુભાને પોતાના બાગમાં છુપો રાખ્યો જસવંતસિંહના મિત્ર તખતસિંહની સ્ત્રી શ્રી[illegible]ની આ ખબર બારોટની સ્ત્રી મારફત મળ્યા અને તેણીએ પોતાના પતિ તખતસિંહને આ ખબર કહી; તેથી તખતસિંહ, જસવંતસીંહની સ્ત્રી પ્રભાવતિ પાસે ગયો ત્યાંથી પણ તેને ખાત્રી થઇ કે જસવંતસિંહ પર આવેલી પત્રિકામાં કપટ છે એમ બરાબર સમજી, પ્રભાવતિને ધીરજ આપી, પોતે જસવંતસિંહને મદદે ગયો. રસ્તામાં એક જમાદાર મળ્યો કે જે દાદુભાને પકડવા શોધતો છે તેને મળ્યો, અને તેને આ સઘળી બીનાથી વાકેફ કર્યો. એ કે દાદુભાને પકડ

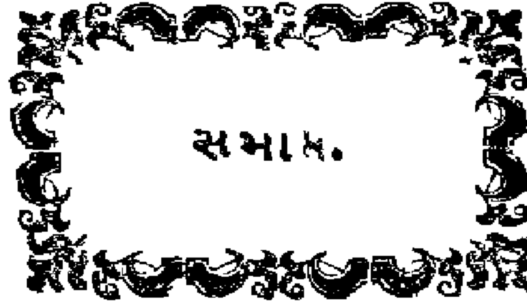
[illegible] વાત એક બાજુ મુકી, જસવંતસિંહને બચાવવાને માટે [illegible] તે [illegible] જસવંતસિંહ મહાકાળીને મંદીરે ગ [illegible] છે [illegible] તૈયારીમાંછે, તેટલામાં તખ્ત [illegible] સૈન્ય [illegible] તેને બચાવે છે, અને [illegible] [illegible]

અંક ૩ જો.

[illegible] રમેછે, ત્યારે [illegible] સિંહનો તૈયાર થયો [illegible] તેને આજ્ઞાને [illegible] પડ્યું [illegible] તેણી [illegible] જસવંતસિંહ [illegible] લાવવાના છે તેણે, મંત્રિને [illegible] જાણી, [illegible] પહાડસિંહને પકડી [illegible] જસવંતસિંહ ભાગ્યો [illegible], ત્યાર પછે [illegible] પત્ની [illegible] પર મ [illegible] હુકમ [illegible] મંત્રિવર [illegible] છે [illegible] કાગળ કે [illegible] સેનાપતિએ જ [illegible] સિંહે આશ્ચર્ય પામી પ્રશ્ન [illegible] કે આશું? જસવંતને મારી નાખવાને કુંવરી તથા દુર્બુદ્ધિ નો આ પ્રપંચ? સેનાપતિએ તે બાબતની ખાત્રી માટે તેના હ સ્તાક્ષરની સહીની પત્રિકા બતાવી જેથી તે ઘણો પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો અને પોતાનો બધુ જે નિર્દોષી હતો તેના [illegible] [illegible] હુકમ [illegible] [illegible] [illegible] ઉપર વિજયપુરીના [illegible]

કે જુનમથી શો વિચાર કરો હતો તેને લગતી સઘળી વાત જાહેર કરી આથી તે વધારે એ ચુસ્ત થયો અને ફુલવતી એ ને દુર્ગાસિંહ ઉપર [illegible] થયા પછી તેણે ફુલવતીના [illegible] ધિક્કાર [illegible] અને [illegible] તેઓને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] જગતમાં [illegible] [illegible] થી, ચંદ્ર કે જે [illegible] [illegible], તેની [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કુસુમસિંહ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ની આશા [illegible] હતી તે [illegible] છોડી [illegible] અને પોતે [illegible] [illegible] [illegible] જગતમાં [illegible] [illegible] [illegible] પાસેથી [illegible] અરસ [illegible] [illegible] ઓળખીને દુર્ગાસિંહ. તેના [illegible] [illegible] અને તેને [illegible] પડે છે તેથી જસવંતસિંહ [illegible] [illegible] હતો પરંતુ કુસુમસિંહની આજ્ઞા સિવાય [illegible] તેમ [illegible] તેથી તેઓએ [illegible] કરી આ અરસામાં કુસુમ સિંહ, ચંદ્ર, લખતસિંહ વીગેરે [illegible] ત્યાંજ આવી ચડે છે, અને જસવંતસિંહને કુસુમસિંહ મોટી ખુરશીથી મળે છે અને મોટાભાઈ પોતાની આ પ્રમાણેની ચાલ માટે પશ્ચાત્તાપ કરે છે. જસવંતસિંહ તે વાત માટે મોટાભાઈને [illegible], એમ [illegible] આ [illegible] અને પોતાને [illegible] [illegible] એ વાત જાહેર કરે છે. જસવંતસિંહ [illegible] [illegible] દુર્ગાસિંહને [illegible] [illegible] [illegible] કરે છે, [illegible] [illegible] [illegible] દુર્ગાસિંહ પોતાના [illegible]

પરાક્ષ, માટે મારી માગેછે ઓગલામા પહાડ ફાટેછે અને સત્વળા ને દેવીના દર્શણ થાયછે ત્યાથી સહુ રતનપુરીમા આવેછે કુલીદ સિંહ પોતાની પુત્રી મણિને ચંદ્ર સાથે પરણાવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો અને છેવટ મોટો દરબાર ભરી મણિના લગ્ન ચદ્રની સાથે ખુશી ખુશાલીથી કરેછે, અને ચંદ્રને ઇંદ્રાવતિનુ રાજ્ય આપે છે, તે લગ્ન પ્રેમની પરીક્ષામાનો પ્રત્યક્ષ દાખલો થયો. બાકી સર્વે જનો નીતિ પક્ષ એકત્ર થાયછે

ચંદ્ર - મણિ.

અંક પહેલો.

ઉજ્જવલસિંહ— ૧

આહા ઇશાની ગતિછે ન્યારી, મતિ પાર ન પામે કઇ
મારી—આહા
પ્યારો ભાઇ, મારો ભાઇ, વ્હાલો ભાઇ ફસી ગયો નારી ફંદ,
જે ખરેખર કુચ્છંદ, મન મુજ થાય ભગ, મતિ મુજ
હારી—આહા
થશે શુ રાજ્યની સ્થિતિ, ફળી રકાતુરે નથી, સઝીઆ
કેવી છે મતિ, કીરતીઆ જોઇ જતી, દીલ દુભાયછે અતિ,
નથી નથી સુખ રતિ, પ્રજા દેખા દુખી થતી, ઝુરી
ઝુરીને રીબતી,
ઇશ નહિ સ્હાય થાય, કરૂં હવે શુ હું હાય સૂઝે નહિ
કઇ ઉપાય,
પ્રપંચી પ્રધાન થાય, ત્યારેજ પ્રજા રીબાય, સહુ સુખ
વહી જાય,
મુજ થી કેમ ખમાય કાય માય લાગે લાય—ઇશાની

જસવંતસિંહ— ૨

સત્ય ગૃહ્યુ નહિ તો વૃથાવતાર, પ્રભુની હરનીશ,
કૃપા તેથીકરી ખરે નીરધાર—સત્ય
કીરતી ન કીરતીમાં દ્રઢ રાખે મન, તેજ નર વીર શૂર
વીર ગણાયે,
દીલધારી ત્યજે નહિતો, સુખદ અપાર—સત્ય.

નાહરસિંહ— ૩

જતન યતન કરી [illegible] વાર પૂર્ણ થશે ઇશ કૃપા

થકી-ત્યાગ [illegible]

ધીરજ ધરવી હરદમ મનમા, ધીરજમાંથી [illegible] થાય

સુખ પામે ને અમાપ

[illegible] મારા દીલ માહી તુટી [illegible],

[illegible] ચિન્તા નવ કર નીરા કરનો [illegible] થશે [illegible]

[illegible] કદી પણ [illegible] ચિન્તા [illegible]

[illegible]

[illegible] હું—

[illegible] તે પામ, [illegible]

[illegible] કરેછે, [illegible]

[illegible] હું—

[illegible] કામ [illegible] પર [illegible] થાશે,

[illegible] કરી પણ [illegible] નહિ જાશે.

[illegible] હું—

[illegible] આર

નહિ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible], [illegible]

[illegible],

[illegible] મનુષ્ય [illegible] સારી સારી

[illegible] ન્યારી,

[illegible] મહે [illegible] ભારી, સ્તુતિ કરે

નર નારી,

[illegible] વિચારી, ખબર ન પડે જરી-ગડન.

[illegible] હું— ૭

મિત્રજુદાઈ એક પલ પણ વિષસમ, કદી [illegible] નહિ [illegible]

મિત્રવિણ ક્ષણ ભર—મિત્ર

જસવંતસિંહ પ્રિય મિત્ર જો મારો, છે મુજ મનને અતિશય,
પ્યારો

થાયે જરા નહિ મુજથી ન્યારો સુનુ સહુ લાગે છે બહુ,—મિત્ર

ગુણ વરણું ન વદાય રે જેના ભાવ શો છે પ્રાણપર તેના,

હાલ હવે શું થશે હવેના અંતર ન પડે આંતર—મિત્ર

મણિ— ૮

એમ શોચ છે કેવી જન તમ [illegible] દિનકું [illegible]

[illegible] તું [illegible] તો નહિ છે જેવું તેવું રે,

[illegible] સ્નેહના [illegible] થઈ જાય, અપવરથી, નહિ [illegible],
[illegible]—પ્રેમ

સ્નેહ [illegible], કરતાઓ છે [illegible] વિરહ [illegible],

[illegible] કુળવંત થઈ જોડાતા, [illegible]—પ્રેમ

[illegible] [illegible] જોતાં, નહિ [illegible]

સ્વરૂપ તેનું મનમાં [illegible] મુજ [illegible]—પ્રેમ

મણિ— ૯

શું [illegible] [illegible] નહિ [illegible]

હોવત [illegible] [illegible] મુજ તન મન
[illegible] એના માટે,

રૂપકળા—કેશાંજિ— જો વિચારો [illegible] વદો આમ વિપરીત
વેણ નહિ કદી બનાવવાને કારે

મણિ—શું કહો રે

નહિ તમો સખો [illegible] વદો આ જીવ જતાં પણ એજ
વિચારૂ

બસ ચંદ્રજ, બારે પંકજ,

રૂપકળા—કેશાંજિ—સત્ય નરજ, સુણીઆરે મન બહુ
આનંદ સખી નવ [illegible] ઉચ્ચારો

મણી—શું કહોરે
ચપળા-કોશનો—   ૧૦
અરે બઇ મારો સારી જરા બોલો ને વિચારી,
આ નઠારૂં કે દીલધાર્યુરે, છેક શરમ મુકવા વિચાર્યુરે,
એ વિરૂધ્ધ કામ થાય, નેવ નીર મોભે જાય, કેમ વેણુ-
આવદાય, અરરરર હું મ થાય, નહિ તનથી સ્હેવાય-અરે
ખરે ખરેરે, મન બળેરે, દીલ નઠાર કૃત્ય થકી ડરેરે,
મન થરરર થાય, હારા સહુ ઉડી જાય, જીભ કટકાજ થાય,
વેણુ વદતા તો હાય, કાય મ્હાય ન્હાન થાય-અરે.
મણી—   ૧૧
પ્રિયે પ્રાણ ધાર, ખુબીવા તારી, ચાતુરી વળી છે સારી-પ્રિયે
ચાર તણી લગની લાગી રહીછે જોયું જ્યારથી તુજ વદન,
રટોને હરદમ, નામ ચંદ્રનું, થાઉ ઘણી હું મગન,
સ્વરૂપ તારૂં, ખરે દીલધરો, વાણીની મધુરતા સારી-પ્રિયે,
આશ્રય તુજનો એક ખરે છે, આ દાસને ખચીત જાણ
જાન મુજ અમથા હું સમજું, તુજ વિનાનું પ્રાણ,
ખતાવી પ્રીત, મારીછે સ્નેહ કટારી, વાણીની મધુરતા
સારી-પ્રિયે.
ચપળા—   ૧૨
એ એ જલ્દી જાવું અહિંથી નહિ કર વાર,
સાવચેત રહીને, નહિ રાખી શકા જરા દીલમાંહી મનમાં
લગાર-એ એ
શું રે થશે વિભુ શું રે થશે નહિ, જાઉં સત્વર બસ
બસ નક્કી એજ વિચાર-એ એ.
રૂડીઓ,-રંડીઓ }   } ૧૩
મ્હાવલો-રંધો }
હાલો હાલો મારા ભાઈ, દીલમાં રાજી રાજી થઈ,
આજાને પરતાપે આપણી અનાબળા ગઈ-હાલો.

મ્હાવલો—લુટ ફાટો કરી કરીને,
રઘડો—ભેગુ કરીએ ધન;
રૂડીઓ—ખાઇ પી નાચી કુદીને,
રડીઓ—રહેવુ સદા મગન,
મ્હાવલો—ચમર બધી જનને પણ,
રઘડો—લુટવુ જ પસંદ;
રૂડીઓ—કોઈ નમારી ઠાર કરવો,
રડીઓ—ત્યારે પ્રફુલ્લેમન
બધા—હાલો હાલો
મ્હાવલો—કોઇને પકડી, કોઇને ઝકડી, મારૂ લકડીએ
મારૂ કામ;
રઘડો—ચુપકીથી જઈ ઘીચ ઝાડીમા છાની રીતે લુટી
લઉ દામ;
રૂડીઓ—જો કોઇ આબદાને પૂછે, મારી તોડી ફાડી ના-
ખુ એછે મારી હામ;
રડીઓ—તમે બધાછો જુદા જુદા હુ તો મારૂ મુઠામુઠાં
દારૂ પીને થઇ ચુર ચુર, બનુ બહુ ગુલતાન;
મ્હાવલો—બસ,
રઘડો—ચુપ,
રૂડીઓ—થઇ,
રડીઓ—જા;
બધા—હાલો હાલો.
રૂડીઓ—રડીઓ }
મ્હાવલો—રઘડો } ૧૪
ચાલો ચાલો અહિંથી સહુ ચાલો, ભયમારી મોજ બહુ માણો.
વળી બધા તમે તો ચાલો, ભયમારી મોજ બહુ મ્હાલો,
રૂડીઓ—આહા ખુબ [illegible] આ રાજ, આ રાજ,

રૂડાઓ—મળે માર્ગ માહે કોઇ હાથ, કોઇ હાથ,
મ્હાવલો—તો થાય બધાનુ કાજ, હાકાજ
રંધાડો—કોઇને લુટતા નહિ લાજ, નહિ લાજ.
રૂડીઓ—બસ ચુપએજ વિચાર,
રૂડીઓ—કરો નહિ વાર,
મ્હાવલો—તમેતો લગાર,
રંધાડો—લુટો અપાર,
બધા—લાગેછે વ્હાલો— ભય.
રૂડીઓ—ભય મળેતોજ સુખ થાય, સુખથાય;
રૂડીઓ—ત્યા લગી દીલ દુભાય, દુભાય,
મ્હાવલો—હવે નહિ કોને છોડાયે, છોડાય;
રંધાડો—ન મળે હવે શુ ખવાયે, શુ ખવાય;
રૂડીઓ—નહિ નહિ, બોલવુ અહિ,
રૂડીઓ—જઇને કહિ,
મ્હાવલો—શોધવુ તહિ,
રંધાડો—ધાક ધરી નહિ,
બધા—સપાટે ચાલો— ભય.
પ્રભાવતિ— ૧૫

પતિ કયારે આવશે, દુખ કયારે આ જશે.
પ્રિયપ્રાણ તમવિણ પલ નવ જાય;
શુ હશે, શુ થશે, હુ બેઠી એકલી,
હાય પતિ નહિ સાથે, મુજ સ્વામી,
ગુણગામી, નહિખામી, કયારે પધારશે—સુખ.
સુખ વૃદ્ધિ પામ્યુ છે, દુખ વાદળ આવ્યુ છે
પ્રાણ તણા ભ્રાત ધાર્યા સ્ત્રીનેછે આધીન;
કષ્ટઆ, મોટુઆ, રૈયતની શુ સ્થિતિ,
ફસી પ્રધાન પ્રપચે, કુલવતી, દોષવતી,
પરપચી, દુખ પુર રોવ્યુ છે— સુખ.

વ્હાલી— ૧૬

લાવી લાવી લાવીરે, ફુલ માળ બનાવી હુ લાવી,
ધરો બાઇ આપ કંઠની અંદર, આવો સુગંધ લગાવીરે— ફુલ
કંચુકી આપણ પ્રીતે બનાવી, જેછે વિકટ ગુથાવીરે — ફુલ
માફ કરો બા કસુર મારો, કુમાર દીધો દરશાવીરે— — ફુલ

પ્રભાવતિ— ૧૭

અહો અલબેલા કેવા વ્હાલા લાગોછો
અહો રસીલા કેવા પ્યારા લાગોછો;
સુંદર સલુણા કામણગારા લાગોછો,
પલ પણ નહિ જવા દઉં દઉં દઉં

જસવંતસિંહ—પ્રિય રજા દે તું હવે મુજને,
પ્રભાવતિ—જવા દઉં પ્રાણ હવે શીદને;
જસવંતસિંહ—સમય વીતી જાય;
પ્રભાવતિ—મુજથી ના રહેવાય,
જસવંતસિંહ—અરે પ્રિયા મારી,
પ્રભાવતિ—રહી અહિં જારી,
જસવંતસિંહ—થા ન દુખીયારી,
પ્રભાવતિ—કહું વારી વારી,
જસવંતસિંહ—હઠીલ આ નારી,
પ્રભાવતિ—છબી તમ ધારી. —પલપણ.

૧૮

ગાંચી—પેહેઆવું, પછીખાઉં, અંતજાઉં મારાભાઈ,
નાચું કૂદું. વાહ, વાહ, વાહ.
જે નઠારૂ, તે ન ધારૂ, મોજ મારૂ, મારાભાઈ,
નાચું કૂદું, વાહ, વાહ, વાહ;

ગાંચી—ચુપથાઓ, મારખાઓ, અહિંથી જાઓ.
નહિં બોલુ, પાદું કૂદું જા, જા, જા;

ખાંચો—રાડકેરી, ભુસા જેવી, છે મરેલી, મારાબાઈ, નાખું.
કહુ વાહ, વાહ, વાહ;
ખાચી—ફસીયારી ફરોબારી, જે નઠારી, નહિ ઓાતુ.
પીટુ કહુ જા, જા, જા

૧૯

બધુ—હાલ હવે હુ સહુથી બનુ શેઠીયો;
એસીસ મારી બાઈડી જોડાજોડ, કરૂ પગ તોડ,
પુરૂ મનના કોડ, હવે મને હામ છે મોટી—હાલ
રેટલા નહિ ને રોજ ખાઇશ હુ લાબશી,
પણ માર મારે મારી બાયડી મને બહુ રાજી થાય સહુ
કોને હુ કહુ, છેવટ તેના પગમા પડુ—હાલ.

પેસ્તનજી— ૨૦

કેવો હુ છેલ છબીલો, હાહાહાહા હોહોહોહો.
બનુ રંગથી હુ રંગીલો
ગયો હુતો પદરેકુ, બાવાજીને મળવાનેકું;
જાકે ઘેરેડુ રસીના હાહ'હાહા, હોહોહોહો—બનુ
રાત અધારી થઇ, જવુ અહિ રાત રહી;
કોઈ મળે સાથ શોખીલો,—હાહાહાહા, હોહોહોહો—બનુ

મહાવલે—રઘડો
ફડોઆ—રડીઆ } — ૨૧

લુટો લુટો આસ્માન બહુ ભારી;
ફરીવાત, મળીસાથ—મારીલાત, ખરેખાત,
લુંટોલીઆ ભલીભાત લાજરાખે દેવીમાત,
બહુ ફહોજોડી હાથ, તકઆવી મળીછે આ સારી—લુટો
કરોછોશુ આ વિચાર, વાર કરો નહિ લગાર,
મારીમર, કરોપાર આવો જોઈને શિકાર,
પડયો આણી આવાજ, ધન હુતો અપાર, શુભલાભો;
બહુ દીલધારી—લુટો

પાંચો — પાંચી } — ૨૨
પેસ્તનજી — નથુ }

છોડો છોડો આ ભાઈઓ તમે કામ;
તમે કામ, આવુ કામ, શીદ મામ, કરોકામ–છોડો
ધોળવા અમોને મારૂ કરીને, રકને ન પીડો આમ,
કરી લુટકામ, કહીએ રાખી હૈયે હામહામ–છોડો

રૂડીઓ – બહુ ખીરધરી મનમાંહે, લઇઅલીલાથ, ક I હાકાર
જ આજે,

દહીઓ—આનદ વધારી સંગમળી લુટીધન કરીશુ ર મજ
આજે,

મ્હાવલો—હર્ષથકી ઉત્કર્ષે ફરી રમશુ, જમશુ, ભમશુ
સહુ આજે,

દધડો—સુરબની બહુપુર નીશામા જઇશુ દેવી પાસે આજે;

પાંચો – પાચી } — છોડો
પેસ્તનજી–નથુ }

૨૩

કુંવલી—કર્મકે મારૂ ચડતું અ જોરે;
પતિમોરા આધીન લીનછે, સ્નેહ જાલ મોઝાર;
તન મન ધનથકી, હરનીશ વિનવુ, કીરપાકર કીરતાર–
કર્મ.

થાયે સફળ સહુ આશા મારીરે;
જસવતસિંહજે શત્રુમારોછે, કરાવુ તેને ઠાર;
થરથર હરદમ, પલછીન કપુ, સત્ય્રંજ્ઞઢે ન લગાર–કર્મ

મ્હાલી — ૨૪

પિયારી મારી બાઇ બાઇરે પ્યારી;
કુંમનથી ચાહુ હુ–પ્યારા
આપના હુકમથકી, હચુકીઆ લાવી;

માફ કરો તકસીર મમસહુ — મારી બાઇ.

ફૂલવતી— ૨૫

જાણી જાણી છે તુજને જાણી;
લાજ શરમ મુકીખરે તેણે, બનેછે બહુ તે શાણી—જાણી
કરૂં હું નિશ્ચ ખ્વાર ખ્વાર, તેનુ પાણી કરી ધુળધાણી
નિશ્ચઆવી, નહિફરાવી, પ્રપંચ આવા લાવી — જાણી
હાય આફેરથી ઉપજેઝેર, આ વાત રહે કેમ છાની;
અરે હાયે શું થાયે, જવાલા તને પ્રગટાયે——જાણી

બહાર— ૨૬

હવે જવું જલ્દી કરૂં નહિ વાર લગાર;
હું અબળા ખરેછુ નિરભાગી, છોડી વતન થઇછુ દુખીયારી,
ફુલવતી તણી પ્રીતિ સારી, જેથી સફળ થયો જન્મારો
આજ—હવે

આનંદ— ૨૭

જલ્દી જાવુ અહિંથી મારેરે બગીચે ફરવા;
મન બહુ આકુળ વ્યાકુળ થાયે
ચેન પડે નહિ જાવુ રે બગીચે ફરવા—જલ્દી
ઉમીત થયુ છે મમદીલ આજે;
કાંઈ ન સુજે જાવુ રે બગીચે ફરવા— જલ્દી
પુષ્પ તણી ત્યા ખુશબો લઇને;
પામુ સુખ બહુ જાવુ રે બગીચે ફરવા—જલ્દી.

આનંદ— ૨૮

આહા મનહર શોભા બાગની, માલતી, કેતકી,
જાઇ જાઇઆ, કેવી ખીલીવા,— આહા.
વીથ વીથ પુષ્પો રહ્યા ખીલી બગીચા મોઝાર,
બહુ ઉલ્લાસ થાયે, મન પ્રફુલ્લાયે, વાયુમંદ, થી આનંદ.
વાહ વાહ પ્રભુ ગતિ તારી છતી, વળી મતિ તારીધન્ય

—આહા.

૨૯

ચન્દ્ર—નહિ પાર પમાય, કદી પ્રીતિ તણા—નહિ
પ્રીતિની રીતીઓ, પળવી કઠણ છે, ત્વરાથી ન મપાય—નહિ
પ્રીતીનુ બન્ધન, બહુ વિષમછે, નિયમ નહિ પળાયે—નહિ
દુઃખનુ મુળછે સ્નેહ જગતમા, અંત સારૂ ન થાય— નહિ.

૩૦

ચન્દ્ર—મિત્ર પધારીને કીધો આભારી,
શાલુનાલ—દોસ્તી તમારીનીછે બલીહારી,
ચન્દ્ર—મન પ્રફુલ્લિત થયુ આવારી,
શાલુનાલ—વેણ વદો નહિ આ પકારી,
ચન્દ્ર—ગુણ તમારાનો કાંઈ ન ખામી,
શાલુનાલ—સુખી રાખે સદા અંતર યામી,
ચન્દ્ર—પ્યાર તમારાની શી બલીહારી,
શાલુનાલ—સુખી પામુ તમ દોસતી થઈ,
ચન્દ્ર—ભાઈ મેરા,
શાલુનાલ—આવો પ્યારા,
ચન્દ્ર—ઓલતારા,
શાલુનાલ—કેવા સારા,
ચન્દ્ર— દીલદારા,
શાલુનાલ— થાન ન્યારા,
ચન્દ્ર—ચાલોજી
શાલુનાલ—આવોજી,
ચન્દ્ર—સાહેબજી,
શાલુનાલ—વાવાજી.
ચન્દ્ર—જાઈએજી.
શાલુનાલ—ખુશીથીજી.
નિશાળીઆ—

૩૧

વીર કરો અમન ચમન બની ભાવ,
આમથી તેમથી સાવધ રહેવુ,
રમો મળીને સહુ સથ-વીર
મહેતાજી સાહેબ ૮૭ાા અહિંથી,
મન ગમતી થઇ વાત-વીર
ખતજ નાખીને શીખવુ સારૂં
લાભ થાય ખરે ખાત-વીર

ગુણયુકત— ૩૨

કોની સાથે ફર્યો તે યારીમા નાદાન,
રાજ્ય પુત્રી માતા સમ ભુલ્યો કેમ ભાન—કોની
નાહક મરવુ પડશે મારે, સાથે મુવુ પડશે
તારે, જોખમમા નાખેછે નાદાન શોદભાન—કોની.

સત્યવતિ— ૩૩

શીદને નકહેશો વાત, સ્વામી શીદને ન કહેશો,
હુછુ દાસી સદા આપ ચરણની, ઈચ્છા રાખુ સદૈ
આપ શરણની,
વિનવુ જોડી મુજ હાથ-સ્વામી
આપવદન ચિન્તામય ખરે દીસે, પ્રભુ જાણે લાગેછે
કોણુજ બીષે,
આવું ચાલો તમ સાથ—સ્વામી.

પ્રભાવતિ— ૩૪

આવો આવો આવોજી,
નશદીન હરદમ વારૂ વારૂ તમ પર;
છો આધાર માણતણા પ્રિયકર સુખકર—આવો
રંગીલા છબીના મારા કરૂ સેવા તમ તણી,
કીધી ઉપકારી ભારી મુજને તોદીન જાણી– આવો.

પ્રભાવતિ— ૩૫

પાળેનેહે જેજ નારી શીળ સદાસુખમા,
નહિ નહિ કદી નહિ ફસાય તે દુખમા – પાળે
કુમતી, કાપીને, જેરતિ, પતિને, પ્રેમથી, પુજેતે, રહે
સદા સુખમા-પાળે
પતિથિ પળ પણ જેજે ગુણવાલી. જુદી ના થશે તે
રામા રહે સદા સુખમા-પાળે

જસવતસિંહ— ૩૬

આ શાજેને પરોતી, સતિશ્રીએ તે સ્વીકારવી મનમાં
લાગે નહિ મનગથી છતા વિવેક મતીવિચારવુ મનમા

જસવતસિંહ— ૩૭

ભણેલી નાર, રતી સતી સમ દુખ હરે હરે,
ઘરના, ઘરમા કરે સુખ નીશદીન,–દુખ હરે હરે
ગુણીલી નાર સદા સુખદા, ખરે પ્યારી ગુણે મારી,
નીશદીન, દૈવન, લેશાન, ધેન ધેન મન –દુખ હરે હરે

જસવતસિંહ— ૩૮

જાવુંછે, જાવુંછે, જાવુંછે, જાવુછે, જાવુછે, જાવુંછે,
પ્રભાવતિ—પતિ પ્રાણથો પ્યારા, નવ કરૂ ન્યારા, પ્યારા,
મારા રાજ,
જસવતસિંહ—બહુ બહુ બહુ બહુ રાજ્ય તણા વળી પ્રપંચ
તો આ સતાવેછે,
પ્રભાવતિ—રહું રહુ રહું રહુ કેમ કરી પણ, ચિન્હ અશુભ
દર્શાવેછે.

જસવતસિંહ—સુખકરનારા,
પ્રભાવતિ—જીવનાધારા,
જસવતસિંહ–દુખહરનારા,
પ્રભાવતિ—થાઓ નહિ ન્યારા,

જસવતસિંહ --આપુ સમમારા;
પ્રભાવતિ --જાઓ નહિ પ્યારા,
જસવતસિંહ --આશુ આ સુધારા,
પ્રભાવતિ—પ્યારા પ્યાગ પ્યારા. - પતિ.

આંક બીજો.

દરબારીઓ ૩૯
કંચનીઓ —

નાદર દર દીમ દીમ તોમ તોમ તનનનન કીજે કીડ કીડ
કીડ ધીમ,

બાજના તદરે દાની—નાદર

પ્રભુ ધુમ દીજે તુમ તનનનનનનન, અરજ ગરજ આમ
દીનમા લઈને,

સહુ સેવકને નીશદીન પાળે, કુલીંદસિંહ મહારાજા, દર
દર ધુમ, દર દર

ધુમ, દર દર દર ધુમ, કીટ કીટ ધીમા દર દર ધુમ,
બંકા નરપત પ્રતાપ

જગધર કર સહુ પર સરખી નજર રહે સીર તાજ નાદર.

કુલીંદસિંહ— ૪૦

જાઓ જાઓ પલ નહિવાર, અહિં ઉભા કરોછો વિચાર;
દુષ્ટ નીચ કેદમાથી નાસી ગયો ખરખર રાખ્યો નહિ
દીલમાહિ કોઇ તણો જરા ડર;

ઝકડી પકડી આહ લાવો તત્કાળ—અહિં
ઝટકાવી, પટકાવી તેને લાવો ક્ષણ માય,જવાળા મુજ
અગ માહે બહુ બહુ થાય,

શસ્ત્ર હરી કેદ કરી લાવો તત્કાળ—અહિં

દાદુભા— ૪૧

દુશ્મનથી પાર પડયો, તોડી છોડી ઝાડી અહિં આવી
રહ્યો-દુશ્મન.

કેદખાનું જે મહ ભયંકર, ચોકીદારની સખ્ત બહુ નજર,
ફાવીને, ભુલાવીને, ચુકાવીને— તોડીફાડી
ડર નથી કોઈ તણો અ તરમા, બહુનાસી આવ્યો હું,
પલકમાં,
રાખીહામ, કરૂ કામ, પકુ ઠામ— તોડોફાડી.

ચારમારા— ૪૨

જોજો નાસેકે નાસેછે પેલો રીંછ ભયકર ભારી;
મુળુજી—નાખુ તેને મારી.
કેશો—આતો વાત કરેછે પીનેતાડી;
બાવો—હિમત જોઈ તારી,
સામ ત—વાતા ખૂબ કરેછે બકવા ખાલી,
બધા—સટાકલો, પટ પટ પટાક હો— જોજો
મુળુજી—ઠાર તેને મારૂ ઠાર.
કેશો—તારે તારી લટક;
બાવો—નહિ તો થઇશુ ખ્વાર ખ્વાર,
સામ ત—બોલવાની ચટક,
બધા—અહો વાહ— જોજો

ચારમારા— ૪૩

હાહાહા મજાની લ્હેર, કેવુ ચાયેછે અધિર,
વાહવા, વાહવા, વાહવા, વાહવા— હા
કેશો—કમ ઘણુંછે મુસીબતીનુ,
મુળુજી—તેથી તુતો રેવાદને,
બાવો—ધીમ ધીમે સાભળ તુતો,
સામ ત—જરામને તુ કહેવાદને;
કેશો—ઠીકછે ઠીકછે,
મુળુજી—ચાલને જલ્દી,
બધા—હા મજાની.

કેશો—ઝટપટ કહીદે, ખટપટ કર નહિ.
મુળુજી—નહિ તો મારૂ લાત.
આવો—હુકમ મુજબ કરવુ છે આપણે,
સામંત—કહુછુ તમને વાત.
કેશો—ભસીજ નરને
મુળુજી—કલકલકલકલ જવાદીઓને.
બધા—હા મજાનો.
મણિ— ૪૪
ઝટપટ આવોરે, ધાઓ સઘળી મળી સાહેલીઓ—ઝટપટ.
સ્વપ્નમે આજે કેવુ જોયુ, મનડર બહુ બહુ ખાય, વળી
સભરાય— ઝટપટ
પીયુ પીયુ ગયા પીયુ,
કેશિની—કયાછે કયાછે, કયાછે, પીયુ,
મણિ—કયા જશો તમેતો ચાલી.
કેશિની—બકવા કરોછો ખાલી.
મણિ—સ્નેહ બહુ કરીને,
કેશિની—બોલો જરા ડરીને.
મણિ—કયા ગયા ઠગીને ગયા,
કેશિની—ઘેના ખરેખર થય
મણિ—નવ છળજો, ઝટ મળજો ક્ષણ માહીરે—ઝટપટ.
મણિ— ૪૫

પતિ કૃપા કરીને ઓહ આવોને,
આવો મુજ પાસ, સ્વામિ તાપને સમાવો—પતિ.
કંપોત આ કાયા થાય, જીવ મારો હવે જાય,
આવા રીતો કરી, નહિ કલપાવો,
વિરહ વ્યાધિ દમે, જાગો છો શુ તમે,
જલ્દી અહિ આવો લ્યો મરી સગાથે લ્હાવો—પતિ

કેશિની— ૪૬

બેની કા, બની કા, બની મ્હાવરી;
આં શું ક, હે,–બેની.
સ્વાપ્ન થવાથી તુ ગભરાઈ, મનમા આ શુ છે અધિરાઈ!
ઘેલા ગાડા શું કરોછો વિચારો–બેનીકા

દાદુભા— ૪૭

આ ખન્જર થયુછે તરસ્યુ શત્રુનુ લોહી પીવાને,
કેવો ફેર, વરસે ઝેર, લઉ વેર, સારીપેર,
અહબસ પળપણ, વિચાર કરવો મારે હવે અહિં શા
ને–આખન્જર
જરૂર કરૂ પાયમાલ, હઠવાનો નથી જરી,
કદી જાઉ નહિ ડરી, છલબલ કલકરી, મારીશ ઠાર;
શત્રુને, સહાી, ને મારી, દીલધારી, આવારી,
જસવતની, દુખીયારી, ખુવારી–આખન્જર

દાદુભા— ૪૮

અતિ કર્યું તેણે મારૂં અપમાન– અતિ
મેમાન જાણુશે એમ વિચારી,
ગયો ધરીધીર મનમા ભારી,
સામા થયા તે નાદાન– અતિ.
વીર ક્ષત્રી બચ્ચો જોયો નથી હા,
સમશેરનો સ્વાદ ચાખ્યો નથી હા
બતાવીને શૂર, મદે ભરપુર, ને કરૂ હું ચુર,
ઉડાવીને શૂર, ભુલીજશે આ ભાન– અતિ.
પ્રધાનની ગુરૂ રીતે ઓ રાખે, નીજ અભીમાન બહુ
બહુ દાખે,
ઉતારૂ બહુ ગુમાન– અતિ.

મણિ— ૪૯

પ્યારા પ્રાણતણા આધાર, તમે મુખથી વદોરે–પ્યારા.
રાત દિવસ તમ નામ રટુછુ, કરદય જોડીને વિનવુછુ,
આમે જોઈ સમ મારાછે, મુખથી વદોરે– પ્યારા.

એક દિવસ વીતે સમવર્ષે, કૃપા કરી આપોને દર્શ,
વિનતિ સ્વિકારી સામે રહી, મુખથી વદીરે- પ્યારા.

શ્રીવતી— ૫૦

પતિમારા પ્રાણ આધારા, દર્શ તમારા,
ચાહુછુ પ્યારા, થાઓછો ન્યારા, લાચારછુ આવાર.

તખતસિંહ—ઝાળ, ઝાળ, ઝાળ, થયછે અંગે,
રમુ શુ રંગે, આજે આનંદે, બચાવુ તેને ધાર

શ્રીવતી—જાઓ ખુશીથી હુ રજા આપુ છુ વ્હેલા આવો પ્રાણ નાથ;

તખતસિંહ—ડરીશ નહિતો ઉરે લગારે, આવુ મિત્રની સાથ;

શ્રીવતી—જાઓ ધરીધીર,

તખતસિંહ—થાનં દીલગીર,

શ્રીવતી—આપ શૂરવીર,

તખતસિંહ—કેવો સમશીર,

શ્રીવતિ—ને વળી ગંભીર,

તખતસિંહ—શત્રુને જંજીર,

શ્રીવતી—હઠો ન લગીર— પતિમારા.

પ્રભાવતિ— ૫૧

પતિ કેમ તરસાવોરે, કૃપાવારી વરસાવોરે;
નહિ ચેન, દીનરેન; છોડી મને અહિ ઝુરી,
ઝુરીને રીમતી— પાત

કરમ ધરમ ગતિ પાર ન પામે, કોજન કદાચ શ્રમથીમથે;
જાયજાયજાય મમહોશ સહુ ઉડીજાય, પતિવિણ પલપાણુ વિષસમ થાય— પતિ

પ્રભાવતિ— પર

કેમ રીબાવો સતાવો, હું છુ રાંક જરાતમે દીલપર ધારોરે;
હું નરી, દુખીયારી, આવારી, ગર્ભહારી, લાચારી, ઉરધારીરે;
નઠારી, આમારી, ગમખ્વારી, બહુભારી, વિચારી, દીલધારીરે —કેમ

તખતસિંહ—મોરારી, ગીરધારી, દુખહારી, સુખકારી, શ્રીપ

રારી, દુખ હરશેરે,
તું સારી, તુ ન્યારી, બાઇ મારી, આભારી, ઉપકારી હુ નહિરે,
પ્રભાવતિ—કેમ રીબાવો

કુલાવતી— ૫૩

બહુ યુકિત બતાવી, નહિ જવાદઉ હુ ફાવી;
ત્યા જઇ મીઠી મીઠી વાત, કરૂ તેહની હુ સાથ,
ફંદ તેણીને ફસાવી, ખરેખર ફંદે— બહુ
ભોડી મન બહુ હામ, પુરૂ કરૂ મારૂ કામ,
ભોજ પાસેથી ભમાવી, ખરેખર ભોજ પાસેથી—બહુ.
નકી કરૂ પાયમાલ, વળી હામથી બેહાલ,
મીતમજીને સમજાવી, ખરેખર મીતમજીને— બહુ.
કરી જાઉ છુ વિચાર, શાછે તેના હવે ભાર,
જાણી લઉં તેને પટાવી, ખરેખર જાણી લઉ—બહુ

અણિ— ૫૪

અહો જગતાત માતુશ્રીએ કેરશો આ કર્યો,
પીડુછે મુજને મણુ, શો વિચાર દીલમા ધર્યો— અહો.
મારો નથી કસુર કાંઇ, સત્ય કહુછુ હુ ખરે,
છતા સકટ અપાર, સુખ લેશના મળે— અહો.
ૂર બનીછે તે મદથી ભરપુર પાપિણી થઇ,
દેખી દીલ દાઝે મારૂ, શુદ્ધસાન સહુ ગઇ—અહો.

અણિ— ૫૫

માન સરોવર નીરવિના જેમ, રજની હોય જેમ ચદ્રવિનારે,
નગરી હોય નરેશ વિના, તેમ દેહ ગણુ હુ ચદ્ર વિના -માન.
જન શોભીતછે પણ જ્ઞાન વિના, વળી વૃક્ષગણુ મન પત્રવિનારે,
ગુણી હોય તથાપિ સવિત્ત વિના તેમ દેહ ગણુ હુ ચદ્ર
વિનારે--માન

ચપળા— ૫૬

બાઇ નવ દુખીયારી સુખહારી, થાઓ મારા પ્રાણ
શું કરવાને કરો ખેદ આવો ભારી, છબી હરનીશપલ,
એક દીલમા વિચારી-- પ્યારીનવ
નહિનહિનહિ કદી દીલમાથી ખસે, છબી હરનીશ,
પલ પન હૃદયમા ઠસે ઠસે; એવી ચેષ્ટા શામાટે,
કરોછો નારી પ્યારી, પરિણામ વિપરીત થશે.

બાઈ મારી સારી,—   પ્યારી નવ.

ફૂલવતી—   ૫૭

ધિક ધિક્કાર હજારો હેવાન,
ભૂની, ગઈભાન, ખોડીસાન, હે નાદાન— ધિક.
તુ નીચસુતાથઈ, શુધ્ધતારી સહુ ગઈ,
વિચારો તારા જાણાવી, નહિજાય કદીફાવી,
કર હવે તારી પુગી ખ્વારીભારી, દીલધારી,
કપટી થઈને ન ફાવે તુ આમ— ધિક

ચન્દ્ર—   ૫૮

ઝટ જાઉ હું હિમ્મત ધરીને, ધરીને, ધરીને,
ધરીને, કોથી ન ડરીને, પાછો ફરીને, નામ,
લજવીને ઇશ આપે સુખ શાન્તિ મને— ઝટ
મારમારી દુખભારી, આપી કરૂ પાર,
પલપણ હરદમ રહુ ન લગાર,
જા, બુ તે શુ,— ઝટ.

ચન્દ્ર —   ૫૯

જરૂર, જરૂર નહિ છોડુ હુ તને,
જ્યા સુધી ન મારૂ, ત્યા સુધી ન જવાલા બુઝે
હુગામ હરામ, દાણા પાણી છે મને— જરૂર.
જલ્દી જલ્દી વ્હારે તેનીધાઉ
એક પલમા ત્યા જાઉ, મારાઓને હુ ફરમાઉ જસરત
ને હુ કડાઉ નાહ્ય ત્યા સુધી ખાઉ —જ । શધી

કુલ મિંહ—   ૬૦

એએપ્યારી તમારો, સૂરત, પ્રિયકર, દિલઠર
લાજે હરની શા મુજને શા તમારો બલીહારી—એએપ્યારી
ખિલતો રહે શશીશદ ગ્નનમનો, તેજ તમ મુખનુ
સદવ ઠરે,
અજગામિની તુ છે ચંચળ ચતુરા મૃગ લોચનફરે
શરસમાન તુજભારી— એએપ્યારી.
તુરતિ અગ સમાનછે સુરતી, ભય મોચનભાવ ધિકકરે
વાસુકી નાગ સમા શીર વાળ, નહિ વિસરે કદી સ્વરૂ
પ તુજ સુખકારી--એએપ્યારી.

કુમુદિનિ— ૬૧

અહો મારી પ્રાણથી અધિક પ્યારી નારીરે—અહો.
મુખ તુજ ઉદાસી જોઇ હૃદય ખેદ થાયે,
સમજાણી થઈ થાય અવિચારીરે— અહો.
જેમ જેમ બહુ વારથાય, દીનકુ મુજ દુભાય,
બોલને હઠીલા વ્હાની નારીરે- અહો
દુખ થયુ શાથી તને નાશ કરૂ તેના ક્ષણે
સુણાવ પ્યારી રસિક વાણી તરીરે— અહો

કુસમાવતી— ૬૨

દીલજાન મારાપ્યારા, શુરે હુ કરૂ,
નહિ સુઝ પડે મને કાંઇ,
મારા પ્રાણના આધારા શુરહુ કરૂ— દીલજાન
સુખ ગયુ મારૂં સરવે વહિ
કરૂતા તે વાત હુ દીલેડરૂ — દીલજાન

કુસુમાવતી— ૬૩

વાકેવી આનંદની હેલી થઈ— વાકેવી
પ્યારે મારે કર્યું ધાર્યુ મુજનુ,
ફીકર મુજની ગઇ - વાકેવી
ખુશીનો રહયો ન પાર આ છે સારો બહુ વિચાર;
ઉમગ ઉરરે, ઉમગ ઉરરે,
પ્રભુ કૃપા કરી કરજે સ્હાય, અરજ મારી દીલ લઇ -વાકેવી

હારમા ચેલો— ૬૪

ચાલો મળીને ઠાર કરો, આ થાર મારીને પાર કરો;
અધર અધરથી પગધરો આવો કોઈથી ન હડરો;
અહિં તહિં નજર કરો, અંતર ન ડર કો નરતણો;
સાવધ રહીકરી, ને ચાલોજી જાણે ન કો,
કદમ ભરા, કદમ ભરો, પ્રભુ સ્મરો પ્રભુ સ્મરો,
ચાલો ચાલો બહાદુરો. મારી કરો ફતેહ કરો--ચાલો.

જસવ સિહ— ૬૫

શૂરવીર ક્ષત્રી શૂર, તારૂ મ્હી જાયે,
બધનમા પડયો ખરે છુટી ના શકયે- શૂરવીર.
પ્યારીના શા દશા થશે. નકકી માણુ તેને જગે
ઉપાય નહિ લગાર, વિચાર શુ થાયે -શૂરવીર.

શોક અગ્નિ તણી આગ, ઉઠે અંગે છે અાગાર;
શું હું કરૂં, શું ના કરૂં, દુખ ના ખમાયે--શૂરવીર

જસવતસિંહ ૬૬

આ જગપતિ કહુ કરગરી,
દે ભજન ભજન નીત હરી;
લે અરજ શીગુનો ઉરધરી,
તુ કર નજર કૃપા કરી;
છે આશ્રય એક તમારો હરી,
મે અન્ય ઉપાસના પરહરી;
દે સ્હાયતો રહુ હું કામ કરી,
વદુ વદુ વિભુ હર ઘડી-- આ જગપતિ.

જસવતસિંહ— ૬૭

કેવો સુખનો દેખાડયો દીન એ દાતા - કેવો
શુ હુ ગાઉ તારાગુણ એ દાતા,
તારી કૃપા તો માની મે જ્ઞાની એ દાતા—કેવો.
મ મ વિ સુખકર, આપ્યા દુખહર, ગુણીયન,
ગુણ નિધાન,
ગીરધર, રઘુવર, દયાધર, અમપર, દીજે
તમ પર ધ્યાન,
સુખ ા, શુભદા, 'ગુણના, કરતા, દુખના,
હરતા- આ આ- તારી કૃપા-કેવો.

ચન્દ્ર— ૬૮

સુખ ખરે હૃદયમા પ્રસર્યું—સુખ
હર્ષ પામી, દુખ વામી, કાઇ ખામી
રહી, નહિ, શાન્તિ, થઇ થઇ થઇ —સુખ
દુખ મારૂ ગયુ, સુખ થયુ મારા મનને,
આ સમે ના ગમે, કોઇ, મને, સ,રસ, વૈભવ સુખ
છબી તારી દિલ ઠસી, ખણુ ધસી તુજને,
આતુરી, વ્યાપેલી, મન મુજ, માછે, ક્યારની સુખ,

અંક ત્રીજો

મણિ } —
સખીઓ }　　　　　　　　　૬૯

હળી મળી ફરીએ ચાલોને આજ,
ચાલો ને ચાલોને સખીઓ સહુઓ પ્યારી માગી
તન મનથી, ધન ખંતથી રમીએ, ફરીએ આનંદી થઇ—આજ
રચના બાગની કવીછે સારી, રાસ રમો સખી આનંદકારી,
જાઇ જુઇ તણી સુગંધી ન્યારી,મનમા આવે જેથી ઉલ્લાસભારી
કુદરતની બલીહારી પ્યારી, જાઉં વારી વારી વારી —આજ

મણિ —　　　　　　　　　૭૦

બેની ના વિલાસી,
માત તાત, શત્રુ મમ પીડે સદા મુજને,
થાઉ હુ ઉદાસી—બેની
રોમ રોમ કામ જ્વર પ્રગટી કરે દુખી
થાઉ છુ હુ પ્યાસી—બેની
વરૂં કયારે સખી કામદેવ સરખો હુ નર,
થાઉ તેની દાસી—બેની

પ્રભાવતી —　　　　　　　　　૭૧

પ્રભુ પ્રણમુ પ્યારથી હુ તને,
દુખ ભજન પ્રભુ તુ હી ખરોછે,
ભકત વત્સલ ભવ ભગ્ણહાર =પ્રભુ
એક અકામી, તુ જગ સ્વામી, અંતરયામી, નહિ કાંઇ ખામી,
કાર્ણ કરણ ભરણભર સુખનો, તારણ તરણ તુ ભજન દુખનો,
જન મનમા, ગીરીવનમા, સુરંગનમા, ઉડ ગનમા,
વ્યાસમા ન વિશ્વનાથસૃષ્ટિ તંત્ર તારે હાથ,
ગણુ તુજ ગાથ, બનાવ સનાથ, છુ બાળ અનાથ, કહુ જોડી હાથ—પ્રભુ

પ્રભાવતિ—　　　　　　　　　૭૨

બ્રહ્મા વિષ્નુ મહાદેવ સદાશીવ, સુમરન કરૂ હુ તારૂં—બ્રહ્મા
ભક્ત તણા દુખ ભંજન તુ છે, કેવી તારી ન્યારી ગતિ,

વળી સત્ત્વજીછે છતી, વરણુન મારી મતિ કરી શકે નહિ રતિ,
મથન કરીએ અતિ, છતા કળા તુ રે નથી, આ, આ,
આ, આ, આ, આ, આ, આ,—અહા
ઇશ નામી તુને અતર યામી, ઇશ્વર જગધર,
દુખ મમ દુર કર, સુખ સાન્તિ પૂર કર કરી રહેમની નજર,
હર નીશ મુજ પર, દયા તુહી ધર ધર, આ, આ,
આ, આ, આ, આ, આ, આ,—અહા.

પહાડસિહુ— ૭૩

સુન્દરી સારી પ્યારી-સુદરી
પૃથુ લોચના મે ભાગી ઉજવળ ચક્ષુવાળી,
મૃગ નયની ને છે રૂપાળી-સુન્દરી
કટી કશરી મમ ન્યારી, મન મુજ ઉ હરનારી,
કરૂ તેને મહાની હુ પ્યારી-સુદરી

વસત— ૭૬

હુ રૂપાળી, રગે હુ રસીલી, કહેવાઉ વસત છબીલી,
ધોઇ ચોખ્ખુ બની આબારી આ ઘણી મોટી લાચારી,
હુ છેલ છબ્કેલી નારી કરૂ પ્યાર, શોધીને યાર,
મુજ દીલદાર, હૈયાનો હાર, બનુ હુ રસીલી-કહેવાઉં.

વસત— ૭૧

પ્યારા ગુરૂજી અહો ભાગ્ય અમારા,
આવોજી, આવોજી, મ્હાલોજી, મ્હાલોજી,
પ્રીતેથી સેવું નીત ચરણ તમારા-પ્યારા
દુખ સહુ પર હરૂ, મીઠા મેવા ભોગ ધરૂ,
આજ્ઞા તત અનુસરૂ સેવા હુ તમરી કરૂ-પ્રીતેથી.

અમરશી— ૭૨

હાં હાં હાં રે કેવી લહેર પડી,
હો હો હો રે, પીધી તાડી ઘણી,
ભાઈઓ આવો, મજા ઉડાવો,
અક ચુર થાઓ, રાડ જાય જ્યારે દૂર,
આની જાય ત્યારે શૂર, બનુ લંગુરહા,
મચાવે જગ,

કારસ—હા હા હા,

અમરશી—ટરેછે ભ ગ,
કોરસ —હા હા હા,
અમરશી—અમારો ર ગ,
કોરસ—હા હા હા,
અમરશી—હા હા હા રે કેવી લ્હેર પડી
મણિ— ૭૭
નીચ જાને, અહિંથીરે, મતિ તારી ગુમ થઇ,
ફરી પ્યારી, જો કહેશેરે, જીભ તારી કાપીશ હુ
નીરલ્લેજી, ને છેડેરે હવે બાકી કાઇ ન રહી—નીચ જાને
સતી તણી તુ છેડ ન કરજે, ખસખસ લપટ આઘો મરજે,
જુલ્મ કરતા મનમા ડરજે, પાપે દીલ નહિ તારૂ ભરજે,
વિનતી આ મમ દીલમા ધરજે—જાને—નીચ— નતે
પદુડાસિહ— ૭૮
નહિ કર વાર, દીનમા વિચાર, અરજી સ્વિકાર,
કહુ આ વાર, કર દુર તુજ મન આવી મતિ
મુજ તનમન, છે અરપન, મમ પ્યારી બોલાવ,
લાગ્યો કારી ઘાવ, વા પ્યારી, તુ મારી, અ ારી,
થઇ છે ને શુ—નહિ કર.
મણિ— ૭૯
શુ રે કરૂ હુ, કયા જઇ ચડુ હુ શુ રે
હુ તો તને થાકી સમજાવી વારી વારી હાય—શુ રે
દયા દિલમહી ધર, ના કર આવી, નજર,
નારી દુખીયારી પર, કોઇ તણો રાખી ડર
વિનવુ તને પગે પડીને હાય ના સમાય—શુ રે
કુસીહસિ હ— ૮૩
ગઇ ગઇ ગઇ મારી શુદ્ધિ સરવે ગઇ છે,
થઇ થઇ થઇ ભારી, ભૂલ મારી થઇ છે
નહિ નહિ નહિ દોષે, કીધો છે ન્યારો,
બહુ હતો માગે, જે વહાનો ને પ્યારો
મતિ મતિ મતિ તારી, દુષ્ટ નારી છે કેવી,
ગતિ ગતિ ગતિ તારી, થાશે ન જેવી તેવી
અરરર તારી બુદ્ધિથી, કેર કાળો કર્યો છે;

કુલીંદ નૃપ ભૂલ્યો છે કામિની ને ભરમેં

ફૂલવતી— ૮૧

દુખી થઇ, ખરેખર હુ અબળા કરવુ શુ પ્રભુ હાય-દુખી.

થશે શુ હવે મારી ગતિ સુઝિ મને આ કેવી મતિ,

વાત સઘળી થઇ છે છતી, છુપી ના શકાય દુખી

શુ ધ મારી સરવે ગઇ, કાઇ બાકી હવે ન રહી,

ભયકર આ વાત થઇ, દીલ બહુ મુ ઝાય-દુખી

ફૂલવતી— ૮૨

અરર પ્રભુ અધમ કયાથી મુઝયો વિચાર,

પાપી હુ છુ, દુષ્ટ હુ છુ, ક્રુર હુ છુ, દુષ્ટ હુ અરર

દયા નહિ મે દીલમા આણી, તેજ આ સમય ફસાણી,

નારી હુ ગઇ હારી હુ, આ વારી હુ ફસાઇ હુ અરર

દોષ નહિ મુજ દીલમા લઇને, માફ કરો દયાળુ થઇને,

તમોને હુ ભોળાવીને ભમાવીને, ન પાપી હુ-અરર

કુલોદસિહ— ૮૩

ક ર્યુ હુ ડર ધરીને ધરીને નીરદોષી મુજ

... ત દોષી મુજથી દૂર કર્યો-કર્યુ

ધીક ધક મુજ અવતાર બળ્યો, હાય કલકીત હુજ કર્યો.

શુ. આ, થા, યે, આ, આ આ આ, આ આ, આ,

આ,-કર્યુ

પ્યાના બ ધુ તુ કયારે હશે હાલત તારી શુ રે થશે,

જા વુ મા, રે, આ, આ આ, આ અ, આ, આ,-ક.

સમજ સમજ મન ક્રુર હવે, અ વે પ્રેમથી શુ નીપજે,

હાય હાય, હાય, હાય, આ, આ, આ, આ, આ, આ,

આ,-કર્યુ.

તાખતસિહ— ૮૪

બહુ દામિની ચમકે આહિં, ઘન ગાજે

ઘનનનનનનન-બહુ

ભયકાર દેખાવ જોઇને, પલપલ પ્રવેશ કરેછે બીક મન,

બીક ઘરૂ મન, થરથર તન, થાયછે રૂદન, જાઇનેઆ વન

કેવુ છે વિધન- બહુ

ચન્દ્ર— ૮૫

નિરદોષી થઇ અકળાઉ હુ પલ પ્રભુ તે શુ કર્યું

ગતિ થઇ શી માહેરી, લાચારીમા આ બન્યું છું
સમજાય નહિ મુજ મનને, શીદ કેદ કર્યો આ દીનને,
પ્રપંચી રાજ્ય મહીં રહીને, હાની છે નીજતનને,
થઇ હવે શું હાલત મારી, મુજ પર દુઃખ આ ભારી,
મુજ પર દુઃખ આ ભારી પ્યારા–મુજ પર
કેર કર્યો આ નિર્દોષી પર, સુખ સરવે ગયું
હારી પ્યારા–મુજ પર.

ચંદ્ર— ૮૬

તે કર્યું નીચ કામ, તું થયો બદનામ,
થી નીમકહરામ તું સમજ સમજ,
થા ફજેત ઠામોઠામ, તારી પુરી કરૂં હામ,
હું લઇશ તારો જાન, નીચ સમજ સમજ,
લાવી મન અહંકાર, બાળ્યો તુજ અવતાર,
કરે દુનિયા ને ફ્વાર, તું સમજ સમજ,
વાર કરૂં નહિ નગાર, બાકી દેતા આ કટાર,
પણ થયો છું લાચાર, નીચ સમજ સમજ
તારૂં બાંધીને શરીર, તને પેરાવી જંજીર,
બાકી માથામાં તીર, નીચ સમજ સમજ,
નથી શરમ લગીર, નથી રહેતી હવે ધીર,
છતાં મારી ત સોર, નીચ સમજ સમજ.

સર્વે— ૮૭

ખુશીમા ખુશ હાની થઇ થઇ માતા રહે અખંડ
આ ભાગ્ય સદા, સુખ શાન્તિ આપી, કષ્ટો કાપી,
સાનુકુળ થા તુજ સદા–ખુશીમા
જય થજો વિજય હર નીસ થજો દુઃખ વામી સુખ
શાન્તિ આપજો, લઇ અરજીઆ ધરી મનનીમા,
લેશો કાલિકા માત સદા–ખુશીમા

મણિ— ૮૮

સખી હું વરૂં પ્રિયકર, છબીલો રસીલો દીલકર,
સુંદર, મનની મ્હાય, હર્ષ બહુ થાયે મારા પ્રાણ
કેવો ખૂબીવાળો ચંદ્રસેનજી, છબરે છે અરે,
રૂપાળો સુંવાળો, દીલ સૈ, તારાસમ તારાસમ,

એ એજ, એ એજ, સખી મુજ તનતો આર્ઝૂસહી!
તેને મારાપ્રાણ- ,સખી.

૮૯

અપળા—ચાલો ચાલો મારીબાઈ રસીલી,
મણિ—ચાલા ન કરતુ દાસી હઠીલી,
અપળા—ચાલી આલ્યો તારે બાઇ છબીલી,
મણિ—નહિ કદી રહુ અહિ એકલી,
અપળા—ચા, લો ત્યા, રે, સા ધે, આ, વો
મણિ—આ, વુ, હુ હુ, ના, રી, આવો,
અપળા—બાઈ છબીલી નારી,
મણિ—જેવી તેવી છુ તારી,
અપળા—વાહ્લાની બલિહારી.
મણિ—જાઉ હુ વારી
અપળા—ના ચડાવો,
મણિ—શું લજાવો,
અપળા—બાઇ મારી,
મણિ—ખૂબી ભારી.
અપળા—વાર થાયે, ના રહેવાયે,
મણિ—અવસર આ પળ જાયે.
અપળા—અરે વા, વા, વા,
મણિ—શાબાસ, શાબાસ
અપળા—ચાલો ચાલો મારી બાઈ રસીલી.

૯૦

અપળા }
મણિ } —

નમુ નમુ નમુ સૃષ્ટિ કર્તા, દુખ હર્તા દીનદયાળ,
પુજન સ્મરણ નમન કરે સુખકરા હે ઇશ્વરા,
નજર રહેમ કરીને કષ્ટ, કાપજે મહેશ્વરા —નમુ.
સર્જી જગતનો તુ તાત, પાલન પાળ તુ વિખ્યાત,
જાણીએ દીન દાસ આજ, સુદિનત્ત તારે હાથ—નમુ.

તખ્તસિંહ—　　　　　　　　૯૧

ધન્ય ઘડી આજે ભાગ્યછે મારૂં,
જોઇ આ અવસર મન હરખા ,
કરવા તઇયારી મંડપ ભણી જાઉં,— ધન્ય
યોગ્ય વિચાર કર્યો મહારાજે,
નજરે નિહાળીને ખુશી ખશી થાઊ—ધન્ય.
સત્યનો આખર, જય જય થાયે
મંડપની જઈ, શોભા વધારૂં—ધન્ય

૯૨

ચન્દ્ર—ધન્ય ઘડી આજે આનંદ કારી,
મણિ—દાસી બનોછુ આવારી તમારી,
ચન્દ્ર—મ્હેર પ્રભુની થઇ સુખકારી,
મણિ—તમપર જાઉં પ્યારા વારી વારી,
ચન્દ્ર—દુખ ગયા પ્યારી સઘળા વામી,
મણિ—તેથી ધાર્યા પિતિ પ્રેમે હું પામી,
ચન્દ્ર—પ્યારીએ મારી,
મણિ—શુ બલીહારી,
ચન્દ્ર—સુરત તારી,
મણિ—થઇ આભારી
ચન્દ્ર—વા મરતી,
મણિ—પ્યારા પતિ,
ચન્દ્ર—ઇશ ગતિ,
મણિ—થઈ છતી,
ચન્દ્ર—ધન્ય ઘડી આજે આનંદકારી.

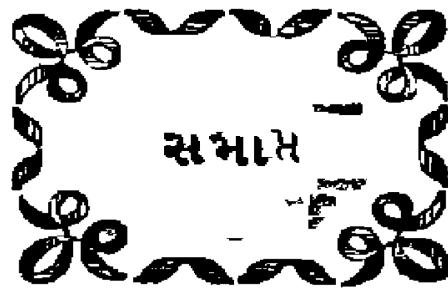
કુંચનીઓ—　　　　　　　　૯૩

આજે ઉત્સવ દીન દરબારરે,
રહયો આનંદનો નહિ પારરે;
પ્રભુ પ્યારાની થઇછે મ્હેરરે,
જેથી જનપુરીના ફરે લ્હેરરે;

ગાવો ગાવો મળીને સહુ ગાવોરે,
ગાવો ગીત લગ્નના મળી આવોરે;
મણીબાઇનો હરખ ન માયરે,
ઘેર ઘેર ખુશાલી પ્રસરાયરે;
આશીશ વચનો હવે સહુ ઉચરીએરે,
રંગ રાગ આનંદથી કરીએ;
જોડું પામજો સુખ સદાયરે,
મન પ્રફુલિત દરબાર થાયેરે,
જોડુ હરનીશ શાન્તિ પામેરે,
દુખ સરવે વિભુ તેના વામેરે,

કુ ચલીઓ— ૯૪

જયજય નીશદીન, કીર્તિથી;
હરદમ વિજય પ્રભુ, સુખકર,
દુખહર, જગતના, પાલક છો જગમાંહી—જય.
પધસા, પધપ, ગમગસારે,
થજો થજો ઇશ તમે સહુને સહાય,
નમીએ, તુજને વાર વાર વાર કર જોડીને, ;
દુરગુણો થકી મુખ મોડીને;
નીધનીરેસા, નીધનીરેસા;
નીધનીરેસા;

શ્રી રાઇઝીંગ સ્ટાર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ સુરત. મોટા મંદીર પાસે.